

ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ ΕΥΒΟΪΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Α΄

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΑΡΥΣΤΟΥ ΑΝΑΝΙΑΣ ΚΟΣΜΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ
(1786 - 1787)

(ΚΑΤ' ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΒΕΝΕΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ)

Ὁ ἐπίσκοπος Καρύστου Ἀνανίας Κοσμόπουλος ἦτο μέχρι τοῦδε γνωστὸς — ἐκ τῶν γραφομένων εἰς τὴν ᾧαν ἱεροῦ ἀντιμνησίου, φυλασσομένου εἰς τὴν ἔδραν τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Καρυστίας καὶ Σκύρου (Κύμην) — ὡς «ΘΕΩΦΙΑΕΣΤΑΤΟΣ ΚΥΡΙΟΣ ἈΝΑΝΙΑΣ ΠΡΟΗΝ ΚΑΡΙΣΤΟΥ»¹. Τὸ ἐν λόγῳ ἀντιμνήσιον, «καθιερωθὲν παρ' αὐτοῦ» (τοῦ ἐπισκόπου), φέρει τὴν χρονολογικὴν ἔνδειξιν : «ΕΝ ὙΕΤΙ ΧΙΛΙΟΤΟ ΕΠΤΑΚΟΣΙΟΤΟ ΠΕΜΠΤΟ ΜΙΝΙ ΙΟΥΛΙΩ ἩΚΟΣΙ ΟΓΔΟΗ 1795»².

Διὰ τοῦ μὴ φέροντος ἀρίθμησιν φύλλων κώδικος *Marcianus italicus*, classe VII, n° 1649 (collocazione 9505) [olim Giovanni Rossi n° 234]³ — περιέχοντος ποικίλα ἔγγραφα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἀφορῶντα εἰς τὴν διοίκησιν τῶν πέραν τῆς Ἀδριατικῆς ἐλληνικῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὴν ἐγκατάστασιν Ρώσου προξένου ἐν Κερκύρα —, παραδίδεται, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 30 Ἀπριλίου 1787, καὶ ἔγγραφον — ἀνέκδοτον, καθ' ὅσον γνωρίζομεν —, ἀναφερόμενον

1. Βλ. Χρυσοστόμου Θέμελη, Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Καρύστου διὰ μέσου τῶν αἰώνων, Θεολογία ΚΣ', 1955, σ. 560 (καὶ αὐτοτελῶς, σ. 21).

2. Βλ. Χρυσόστ. Θέμελην, ἔνθ' ἀνωτ., ἀντιστοιχῶς.

3. Ὁ μνημονευόμενος ἀνωτέρῳ κώδιξ τῆς Μαρκιανῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βενετίας περιγράφεται εἰς τὸν ἀνέκδοτον χειρόγραφον κατάλογον διὰ τὴν VII σειρὰν τῶν ἰταλικῶν κωδίκων ὡς ἐξῆς : «Cod. MDCXLIX. Cart. in f°, sec. XVIII (Gio. Rossi N° 234). Scritture relative al governo delle Chiese greche d'Oltremare, del secolo XVIII., ed all'istituzione di un Console Russo in Corfù». Ἀναλυτικὴν περιγραφὴν τῶν περιεχομένων τοῦ κώδικος βλ. ἐν Σπυρίδωνος Μ. Θεοτόκη, Κατάλογος χειρογράφων τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Ἁγίου Μάρκου ἐν Βενετίᾳ, κατ' ἐπιλογὴν ἐκ τῆς VI καὶ VII ἰταλικῆς σειρᾶς, Ἑλληνικά 5, 1932, σσ. 27 - 28.

εἰς ὑπόμνημα τοῦ Λατίνου ἀρχιεπισκόπου Κερκύρας Franciscus Maria dei Conti Fenzi¹ πρὸς τὸ Συμβούλιον τῶν 10 (Consiglio X) περὶ διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων².

Τμῆμα τοῦ τελευταίου τούτου ἐγγράφου ἀφορᾷ εἰς τὸν ὀρθόδοξον ἐπίσκοπον Καρύστου Ἀνανίαν Κοσμόπουλον, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὸ ἀναφερθὲν ὑπόμνημα τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κερκύρας, ἐκτελὼν ἀρχιερατικὰ καθήκοντα ἐν Κερκύρᾳ, ἐπενέβαινεν εἰς τὰ καθήκοντα τούτου ὡς ἀρχιερέως³.

Διότι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐγγραφον τοῦ κώδικος *Marc. ital.* VII. 1649 (9505) ἀπαρτίζεται ἐκ πέντε τμημάτων, τὰ περιεχόμενα τῶν ὁποίων ἐσημείωσεν ἐπιγραμματικῶς ὁ Σπυρίδων Θεοτόκης, ὁ ὁποῖος — μετ' ἄλλων ἀναλόγων κειμένων τοῦ αὐτοῦ κώδικος — ἐχαρκτήρισε ταῦτα ὡς «Ἐγγραφα τοῦ Συμβουλίου τῶν Δέκα ἐπὶ ἀναφορᾷ τοῦ Λατίνου ἀρχιεπισκόπου Κερκύρας περὶ θρησκευτικῶν ζητημάτων»⁴, προσθέσας καὶ τὰ ἐξῆς, περὶ τῶν διαλαμβανομένων εἰς τὰ πέντε τμήματα τοῦ ἡμετέρου ἐγγράφου : «Ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω τὸ Συμβούλιον τῶν Δέκα ἀποφαίνεται ὅτι οὐδὲν δύναται νὰ ἀποφασίσῃ δι' ἑλλειψιν ἐπαρκῶν ἀποδείξεων»⁵.

Τὰ γραφόμενα ὁμῶς ὑπὸ τοῦ Θεοτόκη, ὅτι τὸ ὡς ἄνω ἐγγραφον (ἢ τὰ ἐγγραφα) εἶναι τοῦ Συμβουλίου τῶν 10 καὶ ὅτι ἐπὶ τῶν περιεχομένων αὐτοῦ (= τῶν πέντε κεφαλαίων) τὸ Συμβούλιον τῶν 10 ἀποφαίνεται, ὅτι οὐδὲν δύναται νὰ ἀποφασίσῃ, δι' ἑλλειψιν ἐπαρκῶν ἀποδείξεων, δὲν εἶναι, νομίζομεν, ἐντελῶς ἀκριβῆ. Διότι δὲν πρόκειται περὶ ἐγγράφου τοῦ Συμβουλίου τῶν 10, ἀλλ' ἀκριβέστερον περὶ ἐγγράφου ἀπευθυνομένου πρὸς τὸν Δόγην

1. Οὗτος ἦτο ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας ἀπὸ τῆς 20ῆς Σεπτεμβρίου 1779 μέχρι τῆς 3ης Ἰανουαρίου 1816. Βλ. Hierarchia Catholica medii et recentioris aevi, τόμ. VI (ὑπὸ Remigius Ritzler-Pirminius Sefrin), Patavii 1958, σ. 182 καὶ σημ. 6.

2. Τὸ ἐγγραφον τούτου εἶναι, νομίζομεν, πρωτότυπον, καθ' ὅτι δὲν φέρει τὴν συνήθη διὰ τὰ ἀντίγραφα ἐνδειξιν : Coria, ἢ ἴσως εἶναι σχέδιον ἐγγράφου (minuta), ὡς ἀποδεικνύουν αἱ διορθώσεις τῶν φφ. [1^η, 2^η, 2^η] καὶ αὐτὴ ἡ γραφὴ (ἐπὶ τῆς μιᾶς μόνον στήλης). Πρόκειται περὶ ἐνὸς τετραφυλλίου (= 8 σελίδων), διαστάσεων 288 × 200 χιλιοστῶν, τοῦ ὁποίου γεγραμμένοι εἶναι μόνον αἱ τέσσαρες πρῶται σελίδες (φφ. 1^η - 2^η). Αἱ σελίδες αὗται εἶναι ἐν ἡμικλάστῳ, γεγραμμένοι εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος αὐτῶν. Ὁ χάρτης εἶναι μεσαίου πάχους, ἡ μελάνη ὑπομέλαινα καὶ ἡ γραφὴ ζῳηρά.

3. Ὡς γνωστὸν, ἐν Ἑπτανήσῳ, ὡς καὶ ἀλλαγῇ τῆς βενετοκρατουμένης Ἑλλάδος (Κρήτη, Εὐβοία κ.λπ.), κατηγορήθησαν οἱ ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι καὶ εἰσῆχθη ὁ θεσμὸς τῶν πρωτοπαπᾶδων, ἡ δὲ ὀρθόδοξος ἑλληνικὴ Ἐκκλησία τῆς Κερκύρας παρέμεινε μέχρι τέλους τῆς βενετοκρατίας ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ἡγεσίαν τοῦ Μεγάλου Πρωτοπαπᾶ. Βλ. Δο ν ο υ σ ί ο υ Ἀ. Ζ α κ υ θ η ν ο υ, Αἱ ἱστορικαὶ τύχαι τῆς Ἑπτανήσου καὶ ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἑπτανησιακοῦ πολιτισμοῦ, ΕΕΦΣΠΑ ΙΕ', 1964 - 1965, σσ. 296 - 297 [καί : Παρνασσὸς Ζ', 1965, σσ. 337 - 338, Ἐπίσημοι Λόγοι [Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν], τόμ. Θ', 1964 - 1965, σσ. 155 - 156], ὅπου καὶ βιβλιογραφία περὶ τοῦ θεσμοῦ τῶν πρωτοπαπᾶδων.

4. Βλ. Σ. π. Μ. Θεοτόκη, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 28.

5. Σ. π. Μ. Θεοτόκη, ἐνθ' ἀνωτέρω.

της Βενετίας και τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου τῶν 10 («*Serenissimo Principe, Illustrissimi ed Eccellentissimi Signori, Capi dell'Eccelso Consiglio di Dieci...*»). Περί ἀναφορᾶς, δηλονότι, εἰς τὴν ὁποίαν μνημονεύονται, ὑπὸ τῶν συνταξάντων ταύτην, τὰ περιεχόμενα ὑπομνήματος — ὑποβληθέντος εἰς τὸ Συμβούλιον τῶν 10 ἐν ὀνόματι τοῦ Λατίνου ἀρχιεπισκόπου Κερκύρας καὶ ἀφορῶντος εἰς θρησκευτικὰ τῆς νήσου ζητήματα —, καὶ ἐκτίθενται τὰ πορίσματα τῆς ἐρευνῆς ἐπὶ τῶν καταγγελλομένων ἐν αὐτῷ.

Ἐκ τῆς προτασσομένης τοῦ ἐγγράφου εἰσαγωγῆς (στίχοι 4-14) καὶ τῇ βοήθειᾳ τῶν ἐν τῷ ἐγγράφῳ ἀναφερομένων, δυνάμεθα νὰ ἀντλήσωμεν τὰ ἐξῆς συμπεράσματα, σχετικῶς πρὸς τὸ ὑπόμνημα τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κερκύρας: Ἀρχικῶς ὁ ἐν λόγῳ ἀρχιεπίσκοπος ἀπετάθη διὰ τοῦ βικαρίου του εἰς τὸν ἐν τῇ νήσῳ ἐντεταλμένον ὑπὸ τῆς Βενετίας νὰ κρίνῃ ἀναλόγους ὑποθέσεις Provveditor Generale ἢ Provveditor Estrordinario delle Isole del Levante¹, ὅταν δὲ δὲν εὗρεν ὑποστηριζομένας ὑπ' αὐτοῦ τὰς διαμαρ-

1. Τὸ «*quella Carica Estrordinaria*» (= ἑκτακτὸς Ὑπηρεσία, Ἐξουσία, Ἀρχὴ) τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἐγγράφου (στίχ. 13-14), συσχετιζόμενον πρὸς τὸ «*questo Eccelso Tribunale*» (στίχ. 5) [= Τὸ Συμβούλιον τῶν 10], ἀναφέρεται εἰς τὸν Provveditor Generale, ἢ Provveditor Estrordinario delle Isole del Levante, Nicolò Erizzo 2^ο, ὅστις ἐξελέγη τὴν 12ην Φεβρουαρίου 1783 (more veneto, = 1784), «*colle onorificenze ed insegne della primaria Carica da Mare*», ἥτοι τοῦ Provveditore Generale da Mar (A.S.V., Senato, Commissioni, filza 25). Διαρκούσης τῆς ἐντολῆς τοῦ Erizzo δὲν ὑπῆρχε Provv. Gen. da Mar, ἐνῷ ὁ μετ' αὐτὸν ἐκλεγείας ὡς Provveditor Generale, εἶναι ὁ νέος Provv. Gen. da Mar, προσωρισμένος νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν Erizzo ὡς τακτικὴ ἐξουσία (carica ordinaria). Ἦτο δὲ οὗτος ὁ Francesco Falier di Zuanne, ἐκλεγείας τὴν 23ην Σεπτεμβρίου 1786 (ἐνῷ ἐπρόκειτο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Βενετίαν ἐκ τῆς ἀποστολῆς του ὡς Provveditor Generale in Dalmazia e Albania), εἰς τὸν ὁποῖον ἐδόθη τὸ δικαίωμα νὰ παρουσιασθῇ εἰς Βενετίαν ὁκτῶ ἡμέρας ἀργότερον, προκειμένου νὰ ἀποφασίσῃ περὶ τῆς ἀποδοχῆς ἢ μὴ τῆς ἐκλογῆς του (A.S.V., ἐνθ' ἀνωτ., filza 26). Τὴν 2αν Δεκεμβρίου 1786 ὁ πατὴρ Falier ἐξήγησε παρὰ ταςιν, διὰ τὸν ἐπανελθόντα ἦδη εἰς Βενετίαν ἀλλὰ κακὴν ὑγίειαν ἔχοντα υἱόν του (A.S.V., ἐνθ' ἀνωτ.). Τελικῶς ὁ Franc. Falier ἔλαβε τὴν ἐντολὴν (commissione) τὴν 5ην Ἰανουαρίου 1787 (m.v., = 1788) (A.S.V., ἐνθ' ἀνωτ., μὲ παραπομπὴν ἐν Senato, Rettori).

Τὰς ὡς ἀνω πληροφορίας ὀφείλω εἰς τὴν Contessina Dottoressa Maria Francesca Tiepolo, ἀνήκουσαν εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν προσωπικὸν τοῦ Archivio di Stato τῆς Βενετίας, τὴν ὁποίαν καὶ ἐντεῦθεν εὐχαριστῶ.

Ἐξ ἄλλου, εἰς τὸ τέλος τοῦ ἐγγράφου τοῦ κώδικος *Marc. ital.* VII. 1649 (9505) γίνεταί λόγος περὶ τοῦ «*Eccellentissimo Sig(nor) Provveditor General*», φ. [2^η] (περὶ τοῦ ἐὰν ἡ δικαιογραφία ἦτο κατατεθειμένη παρ' αὐτῷ), ἀλλὰ δὲν ἀναγράφεται ἐὰν εἰς αὐτὸν κατέφυγεν ὁ βικάριος τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κερκύρας. Περί τῶν βενετικῶν ἀρχῶν τῆς Κερκύρας βλ. Ermanno C. Lunzi, *Della condizione politica delle Isole Jonie sotto il Dominio Veneto, Venezia 1858*, σσ. 251-265 (καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν: Ἐρμάννου Λούντζη, *Περὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῆς Ἑπτανήσου ἐπὶ Ἑνετῶν, Ἀθήνα 1969*, σσ. 102-111).

τυρίας τοῦ βικαρίου του κατέφυγεν εἰς τὸ Συμβούλιον τῶν 10, ἔνθα ὑπεβλήθη ἐξ ὀνόματός του ὑπόμνημα - ἀναφορά ¹ («... *Memoriale prodotto a questo Eccelso Tribunale in nome di Monsignor Reverendissimo Arcivescovo di Corfù*...», στίχ. 4 - 5), ὑπὸ τοῦ αἰδεσιμωτάτου κυρίου Michiel Giustiniani, τὴν 26ην Ἰανουαρίου 1787. Τὸ Συμβούλιον τῶν 10 ἀνέθεσε τότε τὴν ἐξέτασιν τοῦ θέματος (= τῶν ἐν τῷ ὑπομνήματι καταγγελλομένων) εἰς τὴν Ὑπηρεσίαν τῶν Consultori in Iure, ἡ ὁποία, εἰς τὸ ἐπιβληθὲν αὐτῇ καθήκον ², ἀπήντησεν — μετ' ἐπιτόπιον ἔρευναν τοῦ πράγματος — εἰς τὸ Συμβούλιον τῶν 10 διὰ γνωματευσεῶς τῆς (συνταχθεῖσης προφανῶς ἐν Βενετίᾳ), τμήμα τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ τὸ κατωτέρω ἐκδιδόμενον ἔγγραφον.

Αὕτη ἦτο, ἄλλωστε, ἡ συνήθως τηρουμένη ὑπὸ τῆς βενετικῆς Πολιτείας διαδικασία εἰς ἀναλόγους περιπτώσεις.

Πρὸς διευκόλυνσιν τῆς κατανοήσεως τῶν περιεχομένων ἐν τῷ ὑπομνήματι, εἰς τὴν γνωμάτευσιν (ἀναφορὰν) μνημονεύονται κατ' ἀριθμητικὴν σειρὰν (1 - 5) καὶ μὲ τὴν δυνατὴν συντομίαν τὰ διάφορα κεφάλαια τῶν παραπόνων, τὰ ὁποῖα ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας ὑπέβαλεν εἰς δημοσίαν κρίσιν καὶ τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὸ λεπτότατον θέμα τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος («... *con ordine di enumerazione, e con la possibile brevità li varj Capi delle doglianze, che egli presenta ai Pubblici riflessi nel delicatissimo argomento del Rito Greco*...», στίχ. 8 - 11).

Τέλος, ἐκ τῆς μελέτης τοῦ εἰς τὸν ἐπίσκοπον Καρύστου ἀφορῶντος δευτέρου κεφαλαίου τῆς ἀναφορᾶς τοῦ κώδικος *Marc. ital.* VII. 1649 (9505)

1. Ἐν ἀντιγράφῳ (Copia). Ἡ ἀναφορά αὕτη, δηλαδὴ τὸ προηγούμενον τοῦ κατωτέρω ἐκδιδόμενου ἔγγραφου, ἀπόκειται ἐν Α.Σ. V., *Consultori in Iure*, filza 423. Εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ φ. [1^η] αὐτῆς (μετὰ τὸ κείμενον τοῦ ἐγγράφου) ἀναγράφεται, ὅτι τὴν ἀναφορὰν ἐνεχείρισαν (παρουσίασεν) εἰς τὸ Συμβούλιον τῶν 10, ἐν ὀνόματι τοῦ Λατίνου ἀρχιεπισκόπου Κερκύρας, ὁ αἰδεσιμώτατος κύριος Michiel Giustiniani, τὴν 26ην Ἰανουαρίου 1786 (m.v., = 1787): 1786, 26 *Gen(na)ro* Presentata dal R(everen)do D(omino) Michiel Giustiniani per nome di | Mons(ignor) Arcivescovo di Corfù. Τὸ εἰς τὸν Ἀνανίαν Κοσμόπουλον ἀφορῶν τμήμα τῆς ἀναφορᾶς ἔχει ὥς ἐξῆς: ... *Da Pubblici Decreti è vietato a Latini il passare dal Romano al Greco Rito. | A' Greci Vescovi è inibito il domiciliarsi nell'Isola senza permissione | dell'Ecc(ellentissi)mo Senato, e molto più l'esercitarvi alcun'atto di Vescovil | Ministero. Anania Cosmopulo, Vescovo di Caristo nell'Isola di Ne-|groponte risiede attualmente da circa un'anno come ufficia-tore nella | Diocesi di Corfù, e vi celebrò anche delle Ordinanze*...

2. Ἡ ἐντολὴ τοῦ Συμβουλίου τῶν 10 πρὸς τοὺς Consultori in Iure σημειοῦται εἰς τὸ τέλος τοῦ φ. [1^η] τῆς ὡς ἄνω καταθεθείσης ἀναφορᾶς, ὑπὸ ἡμερομηνίαν ἐπίσης 26 Ἰανουαρίου 1787: 1786, 26 *Gennaro* | D'Ordine degl'Ill(ustriss)imi ad Ecc(ellentiss)imi Sig(no)ri Capi dell'Ecc(el)so Cons(igli)o di Dieci li Consultori | in jure informino. | Zuanne Bonfadini C(aput) C(onsiglii) X, | Antonio Marin Priuli 5° C(aput) C(onsiglii) X, | Lorenzo Memmo C(aput) C(onsiglii) X.

εἶναι δυνατόν νά ἐξαχθῇ ὅτι ὁ Ἄνανίας Κοσμόπουλος, ὁ πρῶν Καρύστου τοῦ ἀντιμηνσίου τῆς 28ης Ἰουλίου 1795, ὁ ἐπὶ ἔν ἔτος περίπου πρὸ τῆς 20ῆς Ἰανουαρίου 1787 (ἡμέρας καταθέσεως τοῦ ἐγγράφου εἰς Βενετίαν) διαμένων, δι' ἄγνωστον αἰτίαν, ἐν Κερκύρᾳ, πρέπει νά εἶχεν ἐκλεγῇ πρὸ τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1786 ἐπίσκοπος Καρύστου, εἰς Κέρκυραν ἴσως εὕρισκετο ὡς πρῶν Καρύστου καὶ πιθανῶς νά παρέμεινεν ἐκεῖ καὶ μετὰ τὴν 30ὴν Ἀπριλίου τοῦ 1787 (ὅτε ἐξεδόθη ἡ γνωμάτευσις τῶν *Consultori in Iure*), ἀφοῦ δὲν ἀπεδείχθησαν βάσιμοι αἱ ἐναντίον του κατηγορίαι τοῦ Λατίνου ἀρχιεπισκόπου.

Κατωτέρω ἐκδίδομεν διπλωματικῶς τὸ εἰς τὸν Ἄνανιαν Κοσμόπουλον ἀφορῶν τμήμα τῆς πρὸς τὸ Συμβούλιον τῶν 10 ἀπευθυνθείσης ἀναφορᾶς τῶν *Consultori in Iure* τῆς 30ῆς Ἀπριλίου 1787, προτάσσοντες ἐκτενῇ περίληψιν αὐτοῦ. Ἐπὶ πλεόν, ἐκδίδομεν τὴν εἰσαγωγὴν (στίχ. 4 - 14) καὶ τὸ μετ' αὐτὴν πρῶτον κεφάλαιον τῆς ἀναφορᾶς (στίχ. 15 - 20), διὰ νά μὴ διασπασθῇ ἡ ἐνότης καὶ διότι τὸ περιεχόμενον τούτου εἶναι συγγενὲς πρὸς ἐκεῖνο τοῦ δευτέρου κεφαλαίου (στίχ. 21 - 40), ὡς ἀναφερόμενον εἰς τὸ θέμα τῆς ἀπαγορεύσεως διὰ δημοσίων διατάξεων εἰς τοὺς Λατίνους νά γίνωνται ὀρθόδοξοι. Παραλείπομεν, ὅμως, νά ἐκδώσωμεν ἐνταῦθα τὰ ἀκολουθοῦντα εἰς τὸ ἐνδιαφέρον ἡμᾶς κεφάλαιον λοιπὰ τρία τμήματα τῆς ἀναφορᾶς, καθὼς ἐπίσης καὶ τὸ προηγηθὲν αὐτῆς ἔγγραφον τῆς σειρᾶς *Consultori in Iure*, filza 423, τοῦ Κρατικοῦ Ἀρχείου τῆς Βενετίας, ἐπιφυλασσόμενοι νά πράξωμεν τοῦτο εἰς προσεχῇ μελέτην.

1787, Ἀπριλίου 30.

[Codex Marcianus italicus, classe VII, n° 1649 (collocazione 9505)].

Περίληψις. — Διὰ τοῦ δευτέρου κεφαλαίου (μέρους) τῆς ὑποβληθείσης εἰς τὸ Συμβούλιον τῶν 10 ἀναφορᾶς τῆς 30ῆς Ἀπριλίου 1787 βεβαιοῦται, ὅτι διαμένει εἰς τὴν νῆσον Κέρκυραν Ἄνανίας τις Κοσμόπουλος, ἐπίσκοπος Καρύστου, προβαίνων εἰς ἱερουργίας καὶ χειροτονίας.

Ἀλλά, οὔτε ὑπάρχει σαφὴς ἀπόδειξις περὶ τοῦ γεγονότος τούτου (τοῦ ὅτι ἱερούργει καὶ ἐχειροτονεῖ ἐν Κερκύρᾳ ὁ Κοσμόπουλος), οὔτε ὀρίζονται αἱ ἀληθεῖς περιστάσεις, προκειμένου νά διαπιστωθῇ ἐὰν ἡ παραμονὴ τοῦ ἐπισκόπου τούτου εἰς Κέρκυραν εἶναι τυχαία, ὡς ἦτο δυνατόν νά συμβῇ καὶ μὲ οἰονδήποτε ἄλλον τόπον, ἐὰν εἶναι φιλοξενούμενος συγγενικῆς του οἰκογενείας, ἐὰν τὴν διαμονὴν του εἰς Κέρκυραν συνοδεύουν δημόσιαι ἄδειαι, ἐὰν ἔχη ἱεουργήσει ὡς ἐπίσκοπος ἢ ὡς ἄπλοῦς ἱερεὺς καὶ

ποῖαι εἶναι αἱ χειροτονίαι, ἀντίθετοι τῶν ὑπερτάτων ἀπαγορεύσεων, τὰς ὁποίας ἐπραγματοποίησεν οὗτος καὶ αἱ ὁποῖαι νὰ ἀποδεικνύωνται διὰ μαρτύρων.

Ἐὰν δὲν διευκρινισθοῦν ἀκριβῶς τὰ ἀνωτέρω, εἶναι ἀδύνατον ἢ ἐν τῇ νήσῳ ἐντεταλμένη βενετικὴ Ἀρχὴ [= ὁ Provveditor Generale, ἢ Provveditor Estrordinario delle Isole del Levante¹] νὰ προβῇ εἰς τὴν τιμωρίαν ἢ τὴν ἐκδίωξιν τοῦ ἐπισκόπου Καρύστου ἐκ Κερκύρας, ἐνῶ μία ἀπλὴ διαμονή, ἢ διαμονὴ τὴν ὁποίαν προεκάλεσαν προσωπικά συμφύροντα, δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ κατηγορηθῇ ὡς ἔγκλημα εἰς οὐδὲν μέρος τοῦ κόσμου.

φ. [1⁷]

¹ *Serenissimo Principe,*

² *Ill(ustrissi)mi ed Ecc(ellentissi)mi Sig(no)ri, Capi dell'Eccelso Consiglio di Dieci.*

³ *1787, 30 Aprile.*

⁴ *Nel dovere ingiuntoci d'informare sul Memoriale* ⁵ *prodotto a questo Eccelso Tribunale in nome* ⁶ *di Mons(igno)r R(everendissi)mo Arcivescovo di Corfù non pos-* ⁷ *siamo dispensarci per facilitarne l'intelligenza* ⁸ *dal riferire con ordine di enumerazione, e con* ⁹ *la possibile brevità li varj Capi delle doglianze,* ¹⁰ *che egli presenta ai Pubblici riflessi nel deli-* ¹¹ *catissimo argomento del Rito Greco, perchè* ¹² *non trovò secondati li reclami del suo Vicario* ¹³ *dalle determinazioni di quella Carica Estrao-* ¹⁴ *rdinaria.*

¹⁵ *Il primo Capo accenna, che è vietato dai Pubblici* ¹⁶ *Decreti ai Latini il passare al Rito Greco; ma non aggiunge poi* ¹⁷ *nè il caso, nè la prova legittima, che* ¹⁸ *ciò sia accaduto nella sua Diocesi, perchè li* ¹⁹ *colpevoli possano esser noti, e castigati a tenor* ²⁰ *delle Leggi.*

²¹ *Il secondo Capo asserisce, che da circa un anno* ²² *risiede in quell'Isola certo Anania Cosmopulo,* ²³ *Vescovo di Caristo nell'Isola di Negroponte,* ²⁴ *come Uffiziatore, e che vi celebrò anche delle* ²⁵ *Ordinazioni. Ma neppur di questo vi è prova formale,* ²⁶ *nè si qualificano le vere circostanze per riconosce-* ²⁷ *re, se la di lui stazione in Corfù è accidentale,* ²⁸ *come avviene in tanti altri Luoghi dello Stato; se è Ospite di qualche Famiglia a lui congiun-* ³⁰ *ta di parentella; se il suo domicilio è scorta-* ³¹ *to da Pubbliche licenze; se ha uffiziato da Ves-* ³² *covo, o da semplice Prete; e quali sono le Or-* ³³ *dinazioni contrarie ai Sovrani divieti da lui* ³⁴ *celebrate, e comprobate da Testimonj. Senza* ³⁵ *depurare con fondati lumi questi Fatti non* ³⁶ *si può dalla Carica procedere nè a castigo,* ³⁷ *nè ad espulsione; mentre una semplice dimo-* ³⁸ *stra passaggiera, o causata da*

φ. [1⁷]

1. Ἡ μνημνευθεῖσα «Carica Estrordinaria» (περὶ ἧς βλ. ἀνωτ.).

Copia

Greco Latino

Serenissimo Principe
Altri, ed Esmi Sig. Capi dell' Ecelto Consiglio di Dieci.

Sublimi oggetti di Pubblica tranquillità d' illesa preservazione del Dominante Latino Rito, d' inviolabilità delle Sacre Indemnite urgenti Sanzioni, di zelo di Religione, che dall' abbandono del proprio Rito viene straggiata, e di giusta tutela dalle Ecclesiastiche Spirituali Giurisdizioni furono quelle, che contempe l' imigne Prea, e sapienza di questo Augusto Soverno nel prescrivere in Cofre al Greco Rito i limiti della propria circoscrizione.

Da Pubbli Decreti è vietato a Latini il passare dal Romano al Greco Rito. Il Greco Vescovi è imbitto il domiciliarsi nell' Isola senza permissione dall' Esmo Senato, e molto più l' esercitare alcun atto di l' Esmo Ministero. Anania Comopulo Vescovo di Caristo nell' Isola di Negroponte risiede attualmente da circa un' anno come uffiziatore nelle Diocesi di Cofre, e vi celebra anche delle Ordinationi. Permessa tra

Rispetta il detto Prelato qualunque sia per essere la Deliberazione Sovrana di V. E. E., contento quanto a se di aver al presente onequioso nono disaggiata la propria Coscienza in faccia a Dio, e reso un testimone di vigile zelo, e di fedel sudditanza alla Maestà Sovrana di Principe. Grazie. —

1786. 26. Semio Presentato dal R. D. Michel Gustiniani per nome di
Mons. Anicuro di Cofre.

1786. 26. Semio

D' Ordine degli Altri, ed Esmi Sig. Capi dell' Esmo Cons. di Dieci. li Consultori

in l'ure informino

Giuseppe Bonifazio C. C. X.

Giulio Maria Enab. S. C. C. X.

Leone Maria C. C. X.

Ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τῆς ἀναφορᾶς τοῦ Λατίνου ἀρχιεπισκόπου Κερκύρας
πρὸς τὸ Συμβούλιον τῶν 10 (A.S.V., Consultori in l'ure, filza 423).

Serenissimo Principe.

Almi, ed Emini Signori Capi dell' Eccelso Consiglio di Drai.

1787. 30. Aprile.

Nel dovere ingiuntoci d'informare sul Memoriale
prodotto a questo Eccelso Tribunale in nome
di Mons.^{re} ~~Ant.~~ Arcivescovo di Corsi non pos-
siamo dispensarci per facilitarne l'intelligenza
dal riferir con ordine di enumerazione, e con
la possibile brevità li vari Capi delle doglianze,
che egli presenta ai Pubblii inferri nel deli-
catissimo argomento del Rito Greco, perchè
non trovò secondati li reclami del suo Vicario
dalle determinazioni di quella Carica Extraor-
dinaria.

Al primo Capo accenna, che è vietato dai Pubblii
Decreti ai Latini il passare al Rito Greco; ma non aggiunge per
~~non si legge~~ nè il caso, nè la prova legittima che
ciò sia accaduto nella sua Diocesi, perchè li
aspetti possano esser noti, e castigati a tenor
delle Leggi.

Al secondo Capo asserisce, che da circa un anno
risiede in quell'Isola certo Anania Cosmopulo
Vescovo di Caristo nell'Isola di Negroponte
come Vescovato, e che vi celebrò anche delle
Ordinazioni. Ma neppur di questo vi è prova formale,
nè si qualificano le vere circostanze per ricono-
scere se la di lui stagione in Corsi è accidentale,
come avviene in tanti altri Luoghi dello Stato;
se è ospite di qualche Famiglia a lui congiun-
ta di parentella; se il suo domicilio è sceltato

private convenien-³⁹ze, e interessi non sarebbe imputata a delitto⁴⁰ in nessun Paese del Mondo.

⁴¹ *Il terzo Capo riferisce...*

Στίχοι 16 - 17: ἀρχικῶς οἱ στίχοι οὗτοι εἶχον ὡς ἐξῆς: *Decreti ai Latini il passare al Rito Greco; ma non si legge nè il caso, nè la prova legittima, che...*, εἴτα δὲ διεγράφη ἡ φράσις *non si legge* καὶ προστεθῇ, ἀντ' αὐτῆς καὶ δι' ἄλλης χειρός, ἡ φράσις *non aggiunge poi*.

Στίχ. 25: ἡ λέξις *formale* δὲν ὑπῆρχεν ἀρχικῶς ἐν τῷ κειμένῳ. Εἶναι ἐπίσης προσθήκη τῆς δευτέρας χειρός.

B'

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΕΥΡΙΠΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΓΑΛΑΤΑΚΗ (1832)

Τὰ τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τοῦ ἐπισκόπου Εὐρίπου (= Εὐβοίας, Χαλκίδος) Ἰακώβου (1827 - 1833) εἶναι ἐν πολλοῖς γνωστά. Ὁ ἐπίσκοπος οὗτος ἦτο Λέσβιος. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1827 διεδέχθη εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον Εὐρίπου τὸν πολλὰ παθόντα κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ἡρωϊκὸν ἐπίσκοπον Γρηγόριον Ἀργυροκαστρίτην (1799 - 1827), τὸν εἴτα Ἀθηνῶν ὡς Γρηγόριον Δ'. Ὡς ἐπίσκοπος Εὐρίπου, ὁ Ἰάκωβος ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐν Ναυπλίῳ συνέλευσιν τῶν ἀρχιερέων, ἐνθα συνυπέγραψε τὸ πρωτόκολλον τῆς 15ης Ἰουλίου 1833, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐκηρύσσεται ἀνεξάρτητος, μετὰ δὲ τὴν ἐγκαθίδρυσιν βασιλείας ἐν Ἑλλάδι μετετέθη, διὰ Βασιλικῷ Διατάγματος τῆς 21ης Νοεμβρίου 1833, εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Φθιώτιδος. Ὁ Ἰάκωβος ἀπέθανε τὴν 30ὴν Μαρτίου 1851 ἐν Ἀθήναις, ὅπου εὕρισκετο ὡς μέλος τῆς ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος¹.

Ἡ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 16 Ἰουλίου 1832 ἐκδομένη κατωτέρω ἐπιστολὴ τοῦ ἐπισκόπου Εὐρίπου Ἰακώβου ἀπόκειται εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς ἐν Εὐβοίᾳ — παρὰ τὴν κομόπολιν Λίμνην, τὸ παλαιὸν Ἐλύμνιον — ὀνομαστῆς σταυ-

1. Πλείονα περὶ τοῦ Ἰακώβου βλ. ἐν Χρυσοστόμου Θέμελε, Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Εὐρίπου διὰ μέσου τῶν αἰώνων, Ἀθῆναι 1952, σσ. 53 - 54, ὅπου καὶ ἡ βιβλιογραφία.

ροπηγιακῆς μονῆς τοῦ Ἀγίου Νικολάου ἢ Γαλατάκη¹, ἀντεγρᾶφη δὲ ὑφ' ἡμῶν κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1969, ὅτε προέβημεν εἰς ἔρευναν τοῦ Ἀρχείου τῆς μονῆς².

Ἡ ἐν λόγῳ ἐπιστολὴ εἶναι συστατική, ἀπευθύνεται δὲ ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Εὐρίπου πρὸς τοὺς ἱερεῖς, τοὺς προκρίτους καὶ τοὺς λοιποὺς χριστιανοὺς τῆς ἐπαρχίας του³. Ἐν ἀρχῇ αὐτῆς γίνεται λόγος περὶ τῆς ἐλεημοσύνης, ὡς τῆς μεγίστης τῶν ἀρετῶν, καὶ τῆς ἀξίας τῶν μοναστηρίων, ὡς οἴκων Θεοῦ καὶ καταφυγίων τῶν ἀνθρώπων, κατόπιν δὲ ἐκτίθεται ὑπὸ τοῦ συντάξαντος τὴν ἐπιστολὴν ὁ σκοπὸς τῆς συντάξεως αὐτῆς: Παρὰ τὴν Λίμνην τῆς Εὐβοίας εὐρίσκεται, ἀπὸ δεκαετίας καὶ πλέον ἐντελὼς ἔρρημος καὶ ἐγκαταλειμμένη, ἡ μονὴ τοῦ Ἀγίου Νικολάου Γαλατάκη. Τὰ τεῖχη της⁴ εἶναι ἡρειπωμένα, τὰ κτήματά της ἀκαλλιέργητα ἢ ἐντελῶς κατεστραμμένα, τὰ δὲ χρέη της ὑπέρογκα. Συνιστᾶται λοιπὸν εἰς ὅλους, ὅπως διὰ τῆς συνδρομῆς τῶν βοηθήσουν τὸν κομίζοντα τὴν ἐπιστολὴν «κύριον Ἀθανάσιον»⁵ εἰς τὴν ἀνακαίνισιν τῆς μονῆς καὶ τὴν τακτοποίησιν τῶν χρεῶν της.

Τὸ κείμενον τῆς ἐπιστολῆς πρέπει ἀναμφιβόλως νὰ εἶναι αὐτόγραφον. Αὐτὸ δηλαδὴ τὸ ὅποιον ὁ «κύριος Ἀθανάσιος», ἀφοῦ ἐξεπληρώθῃ ὁ σκοπὸς διὰ τὸν ὅποιον ἐγράφη, ἐκόμισε καὶ ἀφῆκεν εἰς τὴν μονήν.

1. Ἡ μονὴ Γαλατάκη ἦτο ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της ἀνδρᾶ. Διὰ Βασιλικοῦ Διατάγματος τῆς 15ης Νοεμβρίου 1946 αὕτη κατέστη γυναικεία μονή.

2. Ἡ ἐξ 29 στίχων ἐπιστολὴ εἶναι γεγραμμένη εἰς τὴν πρώτην σελίδα μονοφύλλου (διαστάσεων 540 × 325 χιλιοστών) ἐκ χάρτου ὑποκιτρίνου, μεσαίου πάχους· ἡ μελάνη εἶναι ὑπόφαιος καὶ ἡ γραφὴ ζωηρά.

3. Τὴν ἐπιστολὴν μνημονεύει καὶ ὁ Γιάννης Γ. Ἀναστασόπουλος, Ἱστορία τῶν Εὐβοϊκῶν Μονῶν (ἀπὸ ἀρχαιολογικῶν χρόνων μέχρι σήμερα), Ἀθήνα 1967, σ. 54.

4. Ἡ μονὴ Γαλατάκη, κειμένη εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ὑφίστατο πολλάκις, κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀκμῆς της, τὰς ἐπιδρομὰς τῶν ὀρεγομένων τὰ πλοῦτη της πειρατῶν. Λίαν ἀποκαλυπτικὸν εἶναι τὸ ἔγγραφον (= ἱεροδικαστικὴ ἀπόφασις) τῆς 5ης Νοεμβρίου 1562, τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ πύργου τῆς μονῆς — σφωζομένου μέχρι σήμερον —, δι' οὗ μαρθάνομεν ὅτι, ἐκτὸς τοῦ πύργου, μεταξὺ μονῆς καὶ θαλάσσης ὑπῆρχε φρούριον. Γράφων πάντως τεῖχη ὁ Ἰάκωβος ἐννοεῖ, μᾶλλον, τὸ περιβάλλον τὴν μονὴν τεῖχος.

5. Δὲν καθορίζεται ἂν ὁ Ἀθανάσιος οὗτος ἦτο μοναχὸς ἢ λαϊκός. Προφανῶς συνέβαινε τὸ πρῶτον, ἀφοῦ ἐν τῇ ἐπιστολῇ δὲν μνημονεύεται τὸ ἐπώνυμόν του, ὅποτε πρέπει νὰ ταυτίσωμεν αὐτὸν πρὸς τὸν χρηματίσαντα, μετὰ τὴν ἐθνικὴν παλιγγενεσίαν, ἡγούμενον τῆς μονῆς Ἀθανάσιον Ροῦσσον, τοῦ ὁποίου εἶναι μεμαρτυρημένα αἱ προσπάθειαι περὶ οἰκονομικῆς βελτιώσεως τῆς μονῆς καὶ τῆς κατασκευῆς ἔργων ἐν αὐτῇ. Περὶ τοῦ ἡγουμένου τούτου βλ. Διονυσίου Σ. Ἀλβανάκη, Ἱστορία τῶν Ἱερῶν Μονῶν τοῦ Κράτους. Β'. Ἱερὰ Μονὴ Γαλατάκη (Ἐπισκοπὴ Εὐβοίας), Ἐν Ἀθήναις 1906, σ. 79, καὶ Νικολάου Κ. Μπελλάρα, Τὸ Ἐλύμνιον (Λίμνη Εὐβοίας), Β' ἔκδοσις, Ἀθήναι 1969, σ. 230 [σ. 214 καὶ ἐξῆς περὶ τῆς μονῆς Γαλατάκη].

Τὸ λόγιον ὕφος τῆς ἐπιστολῆς δὲν εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ κειμένου αὐτῆς. Ἡ ἱστορικὴ πάντως ἀξία τῆς ἔγκειται, εἰς τὸ ὅτι δι' αὐτῆς πληροφοροῦμεθα περὶ τῆς οἰκτρᾶς καταστάσεως εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκετο ἡ μονὴ τοῦ Ἁγίου Νικολάου Γαλατάκη ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπαναστάσεως καὶ μέχρι τοῦ 1832, ὅπερ δὲν συνέβαινε κατὰ τὴν περίοδον τῆς τουρκοκρατίας, ὅτε, παρὰ τὰς δυσμενεῖς ἐνίστε συνθήκας ἐπιβιώσεώς της, ἡ μονὴ ἦτο γενικῶς πλουσία καὶ προέβαινε εἰς πολλὰς ἀγοράς κτημάτων καὶ συγχρόνως ἦτο ἀξιόλογον, ἐν ἀνθήσει πάντοτε, μοναστικὸν καὶ πνευματικὸν κέντρον, εἰς τὸ ὁποῖον κατέφευγον οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς, πρὸς λύσιν τῶν ἀπασχολούντων αὐτοὺς ποικίλων προβλημάτων (πνευματικῶν, οἰκονομικῶν, κληρονομικῶν κ.λπ.), πρὸς ἀφίερωσιν τῶν κτημάτων των, ἢ καὶ τῶν περιουσιῶν των, ἢ, λόγῳ τοῦ μεγάλου κύρους τῆς μονῆς, πρὸς ἀσφάλισιν τῶν — εἰς τουρκικὴν κατὰ τὸ πλεῖστον γλῶσσαν συντεταγμένων — ἐγγράφων των (ἀγοραπωλησίαι καὶ ἄλλα ἐγγράφα ἢ ἀποδείξεις).

Τὰ ἀνωτέρω προκύπτουν ἐκ τῆς πλουσιωτάτης συλλογῆς τουρκικῶν ἐγγράφων τῆς μονῆς (σουλτανικῶν φερμανίων, φετβάδων, ἱεροδικαστικῶν ἀποφάσεων κ.λπ.)¹, τὰ ὁποῖα καλύπτουν γενικῶς τὴν χρονικὴν περίοδον 1498 - 1817².

Ἐξ ἄλλου, εἶναι ἱστορικῶς ἀπεδεδειγμένον, ὅτι κατὰ τὴν ἑναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἡ μονὴ Γαλατάκη ἐγκατελείφθη ὑπὸ τῶν μοναχῶν αὐτῆς, οἱ ὅποιοι προσέτρεξαν εἰς τὰ ὅπλα διὰ νὰ βοηθήσουν τοὺς ἐπαναστατήσαντας εἰς Ἰστιάιν ἀδελφούς των καὶ ὅτι κατὰ τὸ 1823 ἡ μονὴ ἐκάη καὶ γενικῶς κατεστράφη ὑπὸ τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων τοῦ αἰμοσταγοῦς Μπερκόφτσαλη³.

1. Ὑπὸ τῆς σημερινῆς ἡγουμένης τῆς μονῆς, ὁσιολογιωτάτης Χριστονύμφης Λάμπρου, ἐλήφθη πρόνοια, ὥστε νὰ ὑπάρχουν σήμερον πισταὶ μεταφράσεις εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὅλων ἐν γένει τῶν τουρκικῶν ἐγγράφων, τὰς ὁποίας ἐξεπύνησεν ὁ τουρκομαθὴς κ. Γ. Μαυροχαλυβίδης, μεταφραστὴς ἐπὶ τῶν ἀσιατικῶν τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν. Ἐνίων ἐγγράφων — κυρίως φερμανίων — ὑπάρχουν καὶ παλαιότεραι μεταφράσεις, ποιηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ διατελέσαντος ἐν Ἀθῆναις καθηγητοῦ τῆς τουρκικῆς Ρουμὶ Βέη, τῇ φροντίδι τοῦ ἀειμνήστου ἡγουμένου τῆς μονῆς καὶ εἰτα Μητροπολίτου Χαλκίδος καὶ Καρυστίας Χρυσάνθου Προβατᾶ (1907 - 1921).

2. Περὶ τῆς συλλογῆς τουρκικῶν καὶ ἄλλων ἐγγράφων τῆς μονῆς Γαλατάκη βλ. Π. Δ. Μαστροδημήτρη, "Ἀγνώστον χειρόγραφον τοῦ Νομοκάνονος τοῦ Μανουὴλ Μαλαξοῦ, ΕΕΒΣ ΔΖ", 1969 - 1970, σ. 337, σημ. 1, ἐνθα, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς περιγραφῆς τοῦ χειρογράφου τῆς μονῆς, παρέχεται ἡ σχετικὴ πρὸς τὰ ἐγγράφα ταῦτα βιβλιογραφία.

3. Περὶ τῆς καταστάσεως τῆς μονῆς Γαλατάκη κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 βλ. Διογ. Σ. Ἀλβανάκη, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 72, Νικ. Κ. Μπελλάρα, ἐνθ' ἀνωτ., καὶ Γιάννη Γ. Ἀναστασοπούλου, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 28.

Κατωτέρω ἐκδίδομεν κριτικῶς τὸ κείμενον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἐπισκόπου Εὐρίπου Ἰακώβου, διορθοῦντες σιωπηρῶς τὰς ὑπαρχούσας ἀνορθογραφίας αὐτοῦ καὶ τὴν στίξιν καὶ κεφαλαιογραφοῦντες τὰ κύρια ὀνόματα (προσώπων καὶ τόπων).

1832, Ἰουλίου 16.

[Ἀρχεῖον ἱερᾶς μονῆς Ἁγίου Νικολάου Γαλατάκη].

- φ. [1^η] *Εὐλαβέστατοι ἱερεῖς οἱ ψάλλοντες ἐν ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπαρχίας, ἐντιμότατοι πρόκριτοι καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοί, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, χάρις εἴη ὑμῖν ἀπασι καὶ εἰρήνῃ ἀπὸ Θεοῦ Κυρίου Παντοκράτορος, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχῇ, εὐλογία καὶ συγχώρησις.*
- 5 *Καλὸν μὲν καὶ πολὺν ἐπαινετὸν εἶναι, εὐλογημένοι χριστιανοί, νὰ ἐργάζωνται οἱ εὐσεβεῖς καὶ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ κατορθώωσιν τὰς ἀρετάς, ὅσον εἶναι δυνατόν. Κάλιστον δὲ καὶ ἐπαινετώτατον καὶ στέφανος τῶν ἀρετῶν ὅλων εἶναι ἡ πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ δεομένους ἐλεημοσύνη. Διότι αὕτη καλύπτει πλῆθος ἁμαρτημάτων καὶ ἐλευθερώνει*
- 10 *τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν θάνατον. Αὕτη εἶναι ὁποῦ κάμνει τοὺς ἐλεοῦντας νὰ μακαρίζωνται ἀπὸ τὸν Χριστόν: «Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, οἱ αὐτοὶ ἐλεηθήσονται»¹. Αὕτη εἶναι ὁποῦ ἐξομοιοῖ τὸν ἄνθρωπον μὲ τὸν Θεὸν καὶ χρεώσῃ αὐτοῦ τὸν ἴδιον Θεὸν εἰς τοὺς ἐλεοῦντας κατεργάζεται. Κατὰ τὸν σοφὸν Σολομῶνα «ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανείζει Θεῷ»² καὶ ἀνίσως ἡ ἐλεη-*
- 15 *μοσύνη ὁποῦ γίνεται εἰς τοὺς πτωχοὺς εἶναι τοιαύτη, πόσον μᾶλλον ἐκείνη ὁποῦ γίνεται εἰς τὰ ἱερὰ κατασφάλματα καὶ μοναστήρια, εἰς τὰ ὅποια ἀκαταπαύστως ὁ Θεὸς ὑμνεῖται ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς δοξαζόμενος καὶ ἐκτελεῖται ἡ ἀνάμικτος θυσία καὶ γίνεται λειτουργία εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ μάλιστα εἰς μερικὰ πτωχὰ καὶ παντέρημα μοναστήρια, ὅτι*
- 20 *λογηῖς εἶναι τώρα καὶ τὸ ἔρημον καὶ παντελῶς παντέρημον ἱερὸν καὶ σεβάσμιον μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Νικολάου Γαλατάκη, κείμενον κατὰ τὴν καθ' ἡμᾶς χώραν Αἰώνην. Τὸ ἱερὸν τοῦτο μοναστήριον εἶναι γνωστὸν εἰς ὅλους*
- 25 *ὅτι σχεδὸν τώρα δέκα χρόνους καὶ ἐπέκεινα εἶναι ἔρημον, τὰ τείχη του χαλασμένα καὶ ὀλίγα ὀποστατικὰ ὁποῦ ἔχει εἶναι ἀγεώργητα καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ διόλου ἀφανισμένα. Ὅχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς καιρικὰς περιστάσεις καὶ ἀνωμαλίας περιέπεσε καὶ εἰς χρεὸς ὑπέρογκον καὶ βαρύντατον. Χάριν*
- τούτου τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου περιέρχεται ὁ κύριος Ἀθανάσιος, πρὸς μικρὰν τινα βοήθειαν. Ἀποδεξάμενοι λοιπὸν αὐτόν, εὐλογημένοι χριστιανοί, μὲ τὴν*

1. Κατὰ Ματθαῖον, κεφ. ε', στίχ. 7.

2. Παροιμία, κεφ. ιθ', στ. 17.

30 συνηθισμένην σας καλοκαγαθίαν, συνδράμετε καὶ βοηθήσατε εἰς αὐτὸν καὶ
 ἐλεημοσύνην ἐπίδοτε, ἵνα διὰ τῆς συνδρομῆς καὶ βοηθείας σας αὐτὸς μὲν
 εὐκόλως δυνηθῇ καὶ τὸ ἱερὸν τοῦτο μοναστήριον ἀνακαινίσῃ καὶ τὰ χρέη του
 οἰκονομήσῃ, ὑμεῖς δὲ οἱ ἐλεοῦντες καὶ βοηθοῦντες αὐτὸ ἐξήτε τὰς ἀμοιβὰς
 μυριοπλάσιους παρὰ τοῦ μισθαποδότου Χριστοῦ, τοῦ ὁποῖου ἡ χάρις καὶ τὸ
 35 ἄπειρον ἔλεος, σὺν τῇ παρ' ἡμῶν εὐχῇ καὶ εὐλογίᾳ, εἴη μετὰ πάντων ἡμῶν.
 1832, Ἰουλίον 16.

Ὁ Εὐδοῖπον Ἰάκωβος καὶ ἐν Χριστῷ εὐχέτης πάντων ὑμῶν.

Π. Δ. ΜΑΣΤΡΟΔΗΜΗΤΡΗΣ